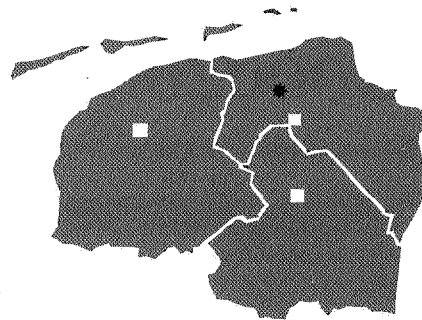

De Aduarderzijlen

In vogelvlucht

tekst en foto Paul Paris

• Een handvol huizen en twee sluisen markeren de plaats waar het Aduarddiep in het Reitdiep uitkomt. Het Aduarddiep werd evenals de sluisen rond 1400 aangelegd door de monniken uit Aduard. Het Reitdiep was een onmisbare verbinding van de stad Groningen met de zee. Op deze plaats ontstond tevens een militair strategisch punt, want wie dat in handen had kon het scheepvaartverkeer naar en van Groningen beheersen. Er zijn hier in de loop der tijd dan ook drie veldslagen gestreden. De historische sluisen zijn jarenlang verwaarloosd, maar sinds enkele maanden worden ze restaureerd. De Stichting Herstel Aduarderzijlen heeft het historisch belang van deze sluisen op een zodanige manier onder de aandacht van Den Haag gebracht, dat ze nu op de monumentenlijst zijn geplaatst en dat er anderhalf miljoen gulden beschikbaar kwam voor het herstel.

In de geschiedenis van Groningen heeft het Reitdiep altijd een belangrijke rol gespeeld. Niet alleen historisch, maar ook in waterstaatkundig opzicht. Vanaf 1200 werden door monniken al dijken aangelegd langs dit water. Reden hiervoor was de gekompliceerde waterbeheersing, een direct gevolg van de sterke getijdewerking in dit deel van de voormalige inbraakgeul van de Lauwerszee. Was het door middel van dijken mogelijk de werking van eb en vloed te temmen, een ander probleem was moeilijker op te lossen, namelijk de aanvoer van zand en slib waardoor de scheepvaart voortdurend werd gehinderd. Verzanding en dichtslibbing zijn langzame processen, maar in de loop der eeuwen waren toch ingrijpende maatregelen nodig. Zo werd het in de 14e eeuw noodzakelijk het Aduarddiep (op de voorgrond) te graven. Dit diep hield de verbinding met de zee open van het klooster Aduard en verving de Oude Tocht, een

meer westelijk gelegen natuurlijk waterloopje. Maar niet alleen de kleine wateren slibden dicht of verzandden, ook het Reitdiep zelf werd bedreigd. Rigoreus werd daarom in 1877 het Reitdiep middels een sluis bij Zoutkamp geheel van de Waddenzee afgesloten. De sluisen bij Aduarderzijl werden hierdoor overbodig en zijn daarom ruim honderd jaar niet meer in gebruik. Toch moet de situatie, zoals we die nu op de luchtfoto zien, de laatste honderd jaar niet veel veranderd zijn: links de schutsluis die uitsluitend voor schepen was bestemd en rechts de spuisluis die gebruikt werd om in perioden met grote wateroverlast water uit het achterland te spuien. Niettemin heeft de tijd in die honderd jaar aan de monumentale sluisen geknaagd. Dit vredige stukje Groninger landschap met de karakteristieke sluiswachterswoning doet nauwelijks vermoeden dat hier grimmige veldslagen hebben gewoed. Allereerst de tachtigjarige oorlog. Aan het eind van de 16e eeuw woedden enkele hevige gevechten om een bij de zijlen gelegen schans. Graaf Willem

Lodewijk van Nassau verdreef met veel moeite de Spanjaarden en hiermee kwam de weg vrij om ook Groningen op de Spanjaarden te heroveren. Maar hiermee was de rust bij Aduarderzijl niet teruggekeerd. Bijna honderd jaar later - in het rampjaar 1672 - werd een verbeten strijd gevoerd tegen de bisschop van Munster (Bommen Berend) waardoor verijdeld werd dat deze Groningen zou bezetten. Nog altijd viert Groningen op 28 augustus dit ontzet van Bommen Berend. Hiermee was het wapengekletter rond Aduarderzijl definitief voorbij. Toch blijven intrigerende vragen over zoals: waar lag precies de schans en waar zouden de honderden gesneuvelde soldaten begraven zijn? Wellicht kunnen lokale historici hier een antwoord op geven. Misschien is het succesvolle herstel van de sluisen hiervan een voorproefje.

Gedeputeerde Mirjam de Meijer geeft startsein voor restauratieve werkzaamheden van de sluisen

